

costaid

Coping Strategies Against Information Disorder

Модул 5 Етика

Съфинансирано от
Европейския съюз

Финансиран от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче са само на автора(ите) и не отразяват непременно тези на Европейския съюз или Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). Нито Европейският съюз, нито EACEA могат да носят отговорност за тях.

VERWEY, ^{Instituut} JONKER

KU LEUVEN

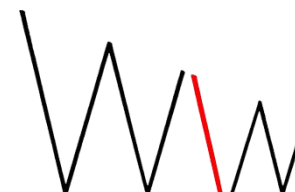
costaid
Coping Strategies Against Information Disorder

connexions
ICT for Education and Social Impact

Партньори

Wissenschaftsinitiative
Niederösterreich
Science Initiative Lower Austria

Модули

1. Осъзнатост

2. Критично мислене

3. Разрешаване на
конфликти

4. Диалог

5. Етика

6. Рефлексивни умения

7. Цифрови умения

Цели

- ✓ Този модул предоставя повече информация за етиката и нейната връзка с вярвания, ценности, нагласи и културно базирани морални принципи.
- ✓ Обяснява как да се справим с етичната дилема.
- ✓ Описва какво е професионална етика.
- ✓ Учи как етично да използвате AI без пристрастия и как да прилагате етиката в публичното говорене или в социалните медии.

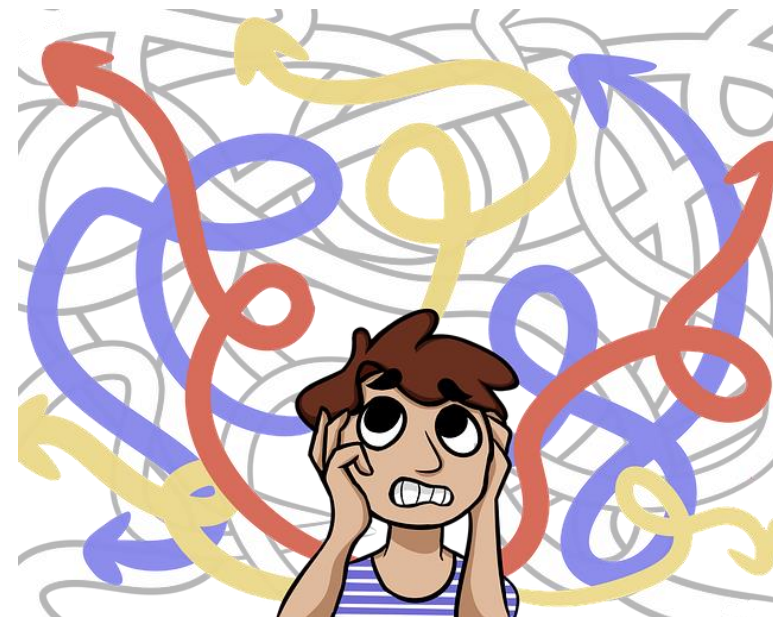

Етика

Всеки път, когато се запитате „какво да правя?“ или "как трябва да действам?" или „това ли е правилното нещо?“ вие вземате етично решение.

Етика означава набор от морални принципи, които всички човешки същества трябва да притежават, които отразяват това, което е правилно.

- Личната етика се отнася до етиката, с която вие като човек се идентифицирате (**вярвания, ценности, нагласи, култура**) по отношение на хората и ситуациите, с които се сблъсквате в ежедневието.
- Професионалната етика се отнася до етиката, към която човек трябва да се придържа по отношение на неговите или нейните взаимодействия и взаимоотношения в професионалния живот.

Убеждения

кликнете

вяра

е състояние или навик на ума, при което има доверие или увереност в някой човек или нещо.

- Убеждението е идея, която човек смята за вярна . Вярата може да произхожда от различни източници, като например:
 - собствени наблюдения или експерименти на дадено лице;
 - приемането на културни и обществени стандарти (напр. религия);
 - какво им казват другите (напр. образование или наставничество).
- Едно възможно вярване остава с човека, докато не го приеме като истина и не го включи в индивидуалната си система от вярвания.
- Всеки човек оценява и търси солидни причини или доказателства за тези възможни вярвания по свой начин.
- След като човек признае дадено вярване за истина, той е готов да го защити, може да се каже, че представлява част от неговата система от вярвания.

Стойности

- Ценностите са стабилни дълготрайни вярвания относно това, което има значение за даден човек. Стойността възниква от вярата, когато човекът стане по-отдаден на нея и я смята за значима.
- Човек трябва да може ясно да изразява ценностите си, за да взема ясни, разумни, отговорни и последователни решения.
- Възможно е вярванията да се разделят на различни видове ценности. Тези типове стойности са свързани или се отнасят до:
 - щастие,
 - богатство,
 - успех в кариерата,
 - семейство.

Нагласи

Нагласите са умствените състояния, които влияят на това как хората решават в различни ситуации и спрямо другите. Те **формират главно от ценностите на хората**, които са техните основни принципи и убеждения.

Други фактори, които не са дълбоко вкоренени в съзнанието на хората, също могат да повлияят на техните нагласи в момента на вземане на решение.

Те включват социални норми, конвенции, натиск от връстници и емоционален стрес.

Няколко съвета как да култивирате самосъзнанието си и по този начин своите нагласи:

- Бъдете любопитни кой сте
- Виж зад стените си
- Вижте себе си ясно
- Попитайте другите как ви виждат

- Водете си дневник

кликнете

самосъзнание или критично гледане на наличието на **амбивалентност или в ценностите**, може да доведе до по-настен подход към избора и в резултат на това до нежелано поведение.

Потенциалът тези влияния да повлияят на нагласите ще бъде по-голям, ако лицето не е обмислило ясно своите вярвания и ценности. Този процес включва разглеждане на принципите, чрез които те биха могли да подредят или приоритизират конкурентни ценности.

Кодексът на морала и културата

Всяка култура има свой собствен морален кодекс. Традиционните представи за морал или ценностна система могат да бъдат доста различни и културните групи могат да имат напълно различни подходи към истината и измамата. Съществува и морален кодекс на лично ниво, който се влияе от меките умения като:

- **Асертивността** - особено в индивидуалистичните общества се цени, защото води човек към директно, самосъзнателно действие, което насърчава неговите интереси. Това е проблематично за култури, които нямат асертивно действие, интегрирано в техните социални компоненти и следователно те могат да имат затруднения с такова действие.
- **Самоусъвършенстване** - тенденция да се представя по-положителен образ на себе си, отколкото реалността, тенденция за подобряване на желаните качества.
- **Самокритика** - неспособност за адекватна оценка на собственото представяне, дейност или постижения. Подценяване на собствените способности, което не отговаря на реалната действителност.

Това е свързано и с неверността в комуникацията в социалните медии и с нагласата за разпространение на невярна или дезинформация.

Етична дилема с

В контекста на етиката съществува и въпросът за **етичната дилема**. Етичната дилема е процесът на вземане на решение между два възможни начина на действие, като и двата са по някакъв начин етично неприемливи.

- Всеки човек се сблъсква с етични дилеми през живота си, когато моралните принципи са оспорени.
- Може да е изключително сложен проблем или с относително трудно решение.
- Този процес се подкрепя от вашите умения за критично мислене или вашия културен произход и опцията, която сте избрали, може да ви помогне да станете уважаван като човек или професионалист.

Пример за етични дилеми

Често срещаните етични дилеми включват изкушението за **умишлено погрешно тълкуване на данните** .

Някой може да бъде изкушен или насърчен да сподели данни по такъв начин, че да повлияе или подведе клиентите, че техният избор е най-сигурният.

Така че етичната дилема би била дали човек ще тълкува погрешно данните и ще осигури кариерата си или ще сподели истината и ще рискува да загуби работата си.

Други етични дилеми (професионални и лични)

- Наблюдение на социалните медии на деца или тийнейджъри – От гледна точка на безопасността като родител, трябва ли да наблюдавате онлайн дейностите на вашия тийнейджър или той е достатъчно голям, за да използва социалните медии отговорно?
- Продаване на нещо без разкриване на всички отрицателни данни.
- Съобщаване за инцидент – Ако бързате и минавате покрай инцидент, бихте ли го съобщили? Или ще си кажете, че ще има друг човек, който вероятно ще се обади на властите?
- Трябва ли да лъжа шефа си? – Може да откриете, че сте съгласни, че е добре да лъжете шефа си в определени ситуации. Дали обаче лъжата на шефа ви на каквото и да е ниво противоречи на личните ви морални убеждения? Ако е така, това ще създаде вашата морална дилема.
- Добре ли е да вземам доставки от офиса си?
- Абортиране на дете със синдром на Даун. – Дилемата основно се свежда до въпроса: как абортът се вписва във вашите морални убеждения?

Най-важните...

Най-важното **докато справянето с дилеми** е:

- разгледайте всички факти, след това разберете дали имате контрола **да** вземете необходимото решение, преди да продължите напред.
- бъдете **честни** със себе си, дръжете своята почтеност и морал на първо място.
- ако сте направили това, след като сте направили своя избор, ще имате удовлетворението, че сте избрали мъдро .

Полезно е обективно да оцените всеки избор и да изберете по-доброто.

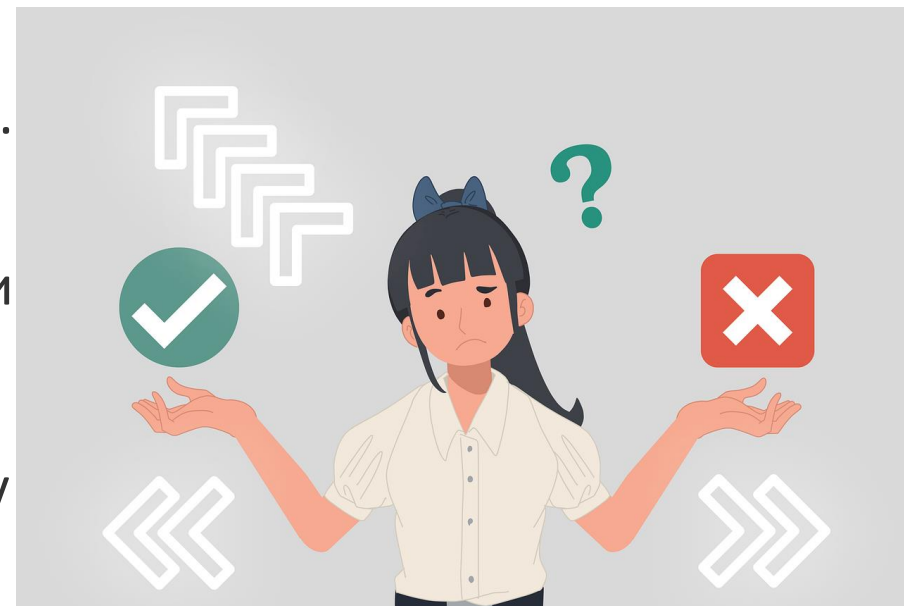
Професионална етика

- Вече засегнахме професионални дилеми в предишната част.
- Прилагането на етика в професионална среда е от съществено значение за поддържане на доверие, почтеност и уважение сред колеги, клиенти и заинтересовани страни. Може да подобри нечия репутация, доверие и представяне, както и да насърчи позитивна и продуктивна работна култура.
- Терминът **бизнес или професионална етика** се отнася до набор от морални принципи, които ръководят поведението на компанията.

Какво представлява професионалната етика?

- Професионалната етика са принципи, които управляват поведението на човек или група в организационна среда. Подобно на ценностите, професионалната етика предоставя правила за това как човек трябва да се държи спрямо други хора и организации в такава среда.
- Професионалистите трябва да разберат разликата между личните ценности и етика, които имат като индивиди, и професионалната етика, която трябва да следват като членове на професионална организация.

Защо професионалната етика е важна?

- Компаниите , училищата или публичните органи демонстрират своята етика, като спазват всички приложими закони. Това ги предпазва от правни проблеми и изгражда репутацията им сред техните колеги и клиенти. Бизнес етиката или етичните кодекси на компанията също помагат на компаниите да наемат качествени членове на екипа. Организациите, които ценят и уважават членовете на своя екип според високите етични стандарти, често са привлекателни за търсещите работа.
- Има няколко части на професионалната етика:
 - Лична отговорност
 - Корпоративна отговорност
 - Лоялност
 - уважение
 - Надеждност
 - Справедливост
 - Социална и екологична отговорност

Етични принципи за използване на AI

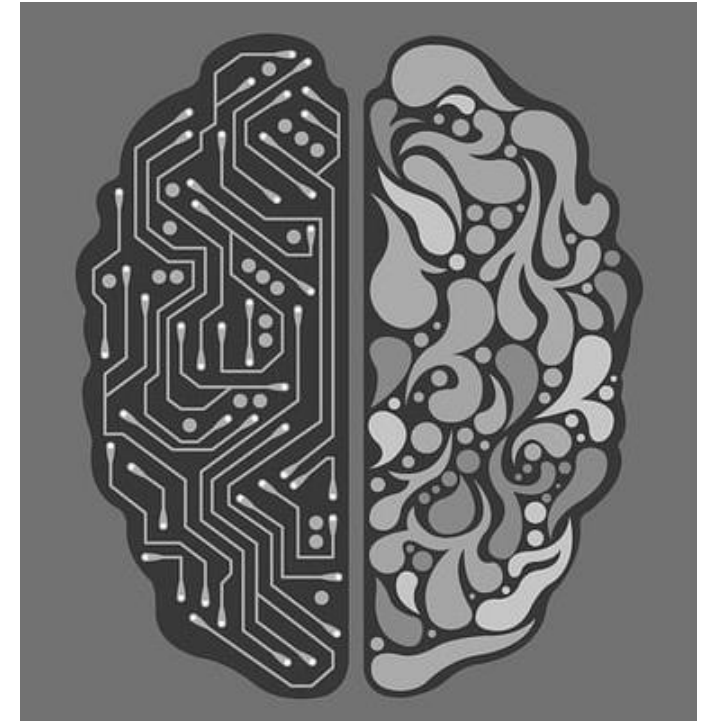
Въздействието от използването на AI е възможно да се види в почти всички сектори на икономиката и в ежедневието на хората.

Прилагането на етика за използването на AI в работна среда е по-важно с всеки изминал ден. Зачитането на човешкото достойнство, правата и свободите са основни правила при проектирането и разработването на ИИ.

Освен това ОИСП създаде работна група, която работи върху „принципи за използване на AI на работното място, включително по отношение на човешките права (пристрастия, неприкосновеност на личния живот, свобода на избор и достойнство), прозрачност и способност за обяснение, надеждност, сигурност и безопасност и отчетност и отговорност.“

Въздействието на AI върху образованието има потенциал да подобри и трансформира процеса, особено с ChatGPT, но има и рискова страна. Очаква се, че нови начини на преподаване ще бъдат необходими за адаптиране.

Обучаващите и учителите ще се изправят пред много предизвикателства, както по отношение на придобиването на умения, така и в рамките на разпространението на фалшиви новини, снимки и видеоклипове, генерирани от AI.

Пристрастия в рамките на AI

AI системите могат да бъдат несправедливи, ако ги използвате, например, за целите на геодезията. Те използват големи данни и търсачки, за да показват резултати, върху които често се кликва, но те зависят от това кой кликва върху тях, какво им харесва и от коя държава са, и следователно такива резултати могат да бъдат несправедливи и пристрастни. По този начин търсачката **може да повтори същите пристрастия, които съществуват в реалния свят**, и да ги подсили в онлайн средата.

Важно е да сте наясно, че AI работи с това, което е налично и това съдържание многократно кондензира неетични послания, несправедливост, предразсъдъци, агресия и опити за замъгляване на истината.

Етика в социалните медии

Социалните медии ни свързват в ежедневието ни и ни влияят в нашите възгледи и мнения. Те са мощен източник на информация, но от друга страна са и източник на информационни нарушения.

Съобщенията за насилие се опитват да бъдат убедителни и се опитват да променят убежденията или намеренията на индивида.

Онлайн (или лице в лице) речта на омразата или микроагресията е етична дилема. От една страна това е свобода на изразяване, но от друга страна е правото на другите на достойнство и уважение. Важно е да се осъждат съобщения, които унижават индивиди, групи или човечеството чрез изопачаване, сплашване, принуда и насилие, както и изразяване на нетърпимост и омраза .

Незачитането на етичните основни принципи може да доведе до проблеми с разграничаването на истината, до манипулиране и/или погрешно тълкуване на истината.

Етика в публичното говорене

Публичното говорене също има няколко етични принципа, които са основен камък, който трябва да се научи от всички:

- **Надеждност**
- **Почтеност в темата**
- **Уважение към другите**
- **Достойнство в поведението**
- **Истинност в съобщението**

Да бъдеш честен в предаваната информация е основният принцип.

В днешно време трябва да внимаваме за източника на информация дори когато говорим публично. Ораторите често използват преувеличение, пропускане или изопачаване на информация, за да направят тезата си по-убедителна. Важно е, ако е възможно, да задавате въпроси на говорещия или да попитате директно за източника на неговото или нейното изявление. Уменията за критично отразяване и запитване трябва да бъдат развити в преподавателите, а чрез тях и в младите хора и учениците.

Препратки и допълнителна литература

- вярa. (2023) Речник Merriam-Webster. Извлечено от: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/belief>
- Екип на CFI. (2020) Етична дилема. Извлечено от: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/esg/ethical-dilemma/>
- Етична практика и ролята на хората професионалисти. (2022) Извлечено от: <https://www.cipd.org/uk/knowledge/factsheets/ethics-role-hr-factsheet/#the-role-of-people-professionals->
- Европейски парламент, Генерална дирекция „Вътрешна политика“: Изследвания за CULT–Committee. Защо културна работа с бежанци (2017). Извлечено от: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2017/602004/IPOL_IDA\(2017\)602004_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2017/602004/IPOL_IDA(2017)602004_EN.pdf)
- Харис, Ема . (2021) Значението на етиката в професионалното развитие. Извлечено от: <https://www.careeraddict.com/ethics-professional-growth-career-development>
- Кристенсън , Сара. (2022) 15 примера за етична дилема, които виждате в реалния свят. Извлечено от: <https://www.happierhuman.com/ethical-dilemma-examples/>
- Лични вярвания, ценности, нагласи и поведение. (2023) Министерство на бизнеса, иновациите и заетостта. Извлечено от: <https://www.iaa.govt.nz/for-advisers/adviser-tools/ethics-toolkit/personal-beliefs-values-attitudes-and-behaviour/>
- Спектър , Никол . (2019) Какво е самосъзнание ? И как мога Вие култивирам то ? Възстановено от : <https://www.nbcnews.com/better/lifestyle/what-self-awareness-how-can-you-cultivate-it-ncna1067721>
- Печникова , Яна. (2020) Úvod do štúdia kultúr(y). Dali-BB, Banská Bytrica , 2020. Възстановено от : <https://www.ff.umb.sk/app/cmsSiteAttachment.php?ID=7742>
- Значението на етиката на работното място: 6 значителни предимства. (2022) Редакционен екип на Indeed. Извлечено от: <https://www.indeed.com/career-advice/career-development/why-ethics-is-important-in-the-workplace>
- Какво представлява бизнес етиката? Определение, видове и примери. (2023) Извлечено от: <https://www.indeed.com/career-advice/career-development/business-ethics>

Препратки и допълнителна литература

- Чен , Клер . (2023). AI ще преобрази преподаването и ученето. Да го направим правилно. HAI Станфорд Университет . Възстановено от : <https://hai.stanford.edu/news/ai-will-transform-teaching-and-learning-lets-get-it-right>
- Принципите на етиката на изкуствения интелект за интелектуалната общност . Възстановено от : <https://www.intelligence.gov/principles-of-artificial-intelligence-ethics-for-the-intelligence-community>
- Блекман , Рийд . (2020 г.). Практическо ръководство за изграждане на етичен ИИ . Harvard Business Review . Възстановено от : <https://hbr.org/2020/10/a-practical-guide-to-building-ethical-ai>
- Да бъдеш етичен оратор: Насоки и проблеми . © авторско право 2003-2023 Study.com. Възстановено от : <https://study.com/academy/lesson/being-an-ethical-speaker.html>
- Изкуствен интелект: примери за етични дилеми (2023) ЮНЕСКО. Възстановено от : <https://www.unesco.org/en/artificial-intelligence/recommendation-ethics/cases>
- Етика в обществото говорейки . Възстановено от : <https://open.lib.umn.edu/publicspeaking/chapter/2-2-ethics-in-public-speaking/>

Честито!
Завършихте тази част

Съфинансирано от
Европейския съюз

Финансиран от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче са само на автора(ите) и не отразяват непременно тези на Европейския съюз или Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). Нито Европейският съюз, нито EACEA могат да носят отговорност за тях.

